

Till
Mark- och miljöoverdomstolen

SVEA HOVRÄTT
Rotel 0603

INKOM: 2023-04-06
MÅLNR: ÖF 4341-23
AKTBIL: 5

ÖVERKLAGANDE

KLAGANDE: Fortifikationsverket, 202100-4607
631 89 Eskilstuna

OMBUD: Advokaten Henrik Asklund
Advokatbyrån Sigeman & Co
Anna Lindhs plats 4
211 19 Malmö
henrik.asklund@sigeman.se

MOTPART: Brännö bys samfällighetsförening, 717906-1473
Husviksvägen
430 85 Brännö

OMBUD: Advokat Lars Gahnström
Wistrand Advokatbyrå Göteborg KB
Box 11920
404 39 Göteborg

**ÖVRIGA
INTRESSETER:** Se mark- och miljödomstolens protokoll av den 2023-03-20 i mål F
1369-22

**ÖVERKLAGAT
BESLUT:** Mark- och miljödomstolens beslut av den 2023-03-20 i mål F 1369-22

I egenskap av ombud för Fortifikationsverket får undertecknad härmed överklaga mark- och miljödomstolens beslut enligt följande.

1. YRKANDE

1.1 Fortifikationsverket yrkar att Mark- och miljööverdomstolen

- i första hand förklarar att Brännö bys samfällighetsförening (Samfällighetsföreningen) äger rätt att företräda samfälligheten Göteborg Brännö s:86 (Samfälligheten) i förevarande mål och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning, och
- i andra hand återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

2. TVISTEFRÅGOR

2.1 Den första tvistefrågan gäller vem som äger rätt att företräda Samfälligheten i ett mål om fastställande av expropriationsersättning. Ska Samfälligheten företräddas av Samfällighetsföreningen som förvaltar Samfälligheten eller Samfällighetens delägare.

2.2 Den andra tvistefrågan gäller huruvida det varit rätt av mark- och miljödomstolen att avvisa Fortifikationsverkets talan trots att det efter kungörelse av stämningsansökan och kallelse på okända borgenärer blivit känt att det finns andra sakägare än Samfällighetsföreningen, det vill säga delägarna i Samfälligheten, om Samfällighetsföreningen inte skulle anses vara behörig att företräda Samfälligheten.

2.3 Den sista tvistefrågan är om mark- och miljödomstolen ägt pröva frågan om avvisning trots att Fortifikationsverket uttryckligen sagt att för det fall domstolen avser att pröva annan processuell fråga än frågan om Samfällighetsföreningen äger rätt att företräda Samfälligheten önskar Fortifikationsverket bli underrättade om vilken fråga som avses prövas samt beredas tillfälle att yttra sig över den. Mark- och miljödomstolen underrättade inte Fortifikationsverket om att domstolen övervägde att avvisa talan.

3. SKÅL FÖR ÄNDRING AV MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS BESLUT

3.1 *Frågan om vem som äger rätt att företräda Samfälligheten*

3.1.1 Mark- och miljödomstolen har kommit fram till att Samfällighetsföreningen inte är rätt motpart till Fortifikationsverket vad gäller frågan om vilken ersättning som ska utgå vid expropriationen. Denna slutsats är felaktig.

3.1.2 Domstolen konstaterar att Regeringen i samband med prövningen av om Fortifikationsverket genom expropriation ska ges rätt att ta Samfälligheten i anspråk, har sett Samfällighetsföreningen som rätt part att företräda Samfälligheten. Redan detta talar med styrka för att Samfällighetsföreningen är att anse som rätt motpart till Fortifikationsverket i det aktuella målet.

3.1.3 På sätt domstolen konstaterat gör författarna Anders Dahlsjö, Magnus Hermansson och Eije Sjödin till lagkommentaren till Expropriationslagen (JUNO version 3 B) i anslutning till kap 1 § 5 bedömningen att en samfällighetsförening som förvaltar en samfällighet är rätt motpart i ett mål om fastställande av expropriationsersättning.

3.1.4 Vid en utblick i angränsande lagsstiftning, fastighetsbildningslagen, kan konstateras att en samfällighetsförening företräder en samfällighet. I prop. 1988/89:77 s 83 sägs bl.a. följande.

”Angår en förrättning samfälld mark, blir enligt nu nämnda huvudregel ägarna av de fastigheter som har del i samfälligheten sakägare. Härifrån görs dock ett undantag i andra meningen beträffande fall då samfälligheten är föremål för föreningsförvaltning enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, SFL. I ett sådant fall är istället föreningen sakägare. Föreningen och delägarna är således inte samtidigt sakägare när förrättningen angår den samfällda marken. Rör förrättningen däremot delaktighet i samfälligheten är föreningen inte sakägare.”

3.1.5 Det är värt att notera att undantaget när samfällighetsföreningen inte är sakägare är när förrättningen rör delaktighet i samfälligheten, se nedan under punkten 3.1.8.

3.1.6 Det förhåller sig på samma sätt enligt anläggningslagen och ledningsrättslagen, att när det finns en samfällighetsförening företräds samfälligheten av denna.

- 3.1.7 Även dessa förhållanden talar med styrka för att samfällighetsföreningen är rätt part i målet.
- 3.1.8 Domstolen har i sitt beslut hänvisat till NJA 1983 s 188. Rättsfallet rör ett utträde ur en samfällighetsförening. Vid en sådan situation har Högsta domstolen funnit att en samfällighetsförening inte kan vara part, utan istället är det delägarna som är parter. Detta avgörande ligger helt i linje med hur en motsvarande situation hanteras enligt fastighetsbildningslagen, se sista meningen i citatet ovan under punkten 3.1.4.
- 3.1.9 Domstolen synes ha tillmätt NJA 1983 s 188 en avgörande betydelse för att samfällighetsföreningen inte ska anses vara rätt part. Enligt Fortifikationsverket är denna slutsats felaktig och står också i strid med hur sakägarbegreppet hanteras i annan lagstiftning.
- 3.1.10 Domstolen har vidare tillmätt 51 § SFL, att en samfällighetsförening inte fritt får överlåta fast egendom, betydelse vid dess avgörande. Fråga är emellertid inte om en överlåtelse, utan expropriation där Regeringen redan fastslagit att Fortifikationsverket äger rätt att ta Samfälligheten i anspråk. Avhändandet av egendomen är således redan avgjord och nu återstår för domstolen att ta ställning till vilken ersättning som ska utgå för inanspråktagandet av Samfälligheten.
- 3.1.11 Slutligen har domstolen uttalat att begreppet *förvalta* språkligt sett knappast kan anses inbegripa ett avhändande. På under punkten 3.1.10 anförda skäl, att fråga inte är om avhändande av Samfälligheten, är uttalandet felaktigt och ger inte stöd för den slutsats till vilken domstolen kommer.
- 3.1.12 Utöver vad som ovan anförts hänvisar Fortifikationsverket till vad som anförts i mark- och miljödomstolen, särskilt i yttrande av den 21 december 2022.
- 3.1.13 Sammanfattningsvis menar Fortifikationsverket, att Samfällighetsföreningen är rätt part och att det på denna grund var felaktigt av mark- och miljödomstolen att avvisa Fortifikationsverkets talan.

3.2 *Frågan om det var rätt av mark- och miljödomstolen att avvisa Fortifikationsverkets talan för det fall Samfällighetsföreningen inte är behörig att företräda Samfälligheten.*

3.2.1 Mark- och miljödomstolen har utan att redovisa några skäl för sitt beslut funnit att det inte kan komma på fråga att låta delägarna i Samfälligheten träda in i processen. Bara det förhållandet att domstolen inte redovisar några skäl för ett sådant beslut är märkligt, men även beslutet i sig är märkligt.

3.2.2 Domstolen kungjorde en kallelse på okända borgenärer med anledning av Fortifikationsverkets stämningsansökan. Ett flertal delägare hörsammade kallelsen och gav in yttranden till domstolen samt gjorde gällande att de var att betrakta som sakägare och att Samfällighetsföreningen inte ägde rätt att företräda Samfälligheten.

3.2.3 Om inte Samfällighetsföreningen är behörig att företräda Samfälligheten måste delägarna vara att anse som sakägare och parter i målet om expropriationsersättning. Se även punkten 3.1.4 ovan.

3.2.4 Av Expropriationslagen kap 5 § 8 följer att om sakägare blivit känd sedan stämning utfärdats och har han ej kommit till städes äger 6 § första stycket motsvarande tillämpning. Av nyss nämnda bestämmelse framgår att stämning ska utfärdas. I lagkommentaren till Expropriationslagen (JUNO version 3B) sägs i anslutning till 6 § följande.

Domstolen är inte skyldig att göra någon undersökning av vilka som är sakägare. En annan sak är emellertid att domstolen, om den får kännedom om en sakägare, ska stämna eller kalla denne, även om ingen av parterna har lämnat uppgift om honom.

3.2.5 Mark- och miljödomstolen skulle således, efter att domstolen konstaterat att Samfällighetsföreningen inte var rätt part, ha utfärdat stämning mot delägarna i Samfälligheten, inte avvisat talan.

3.2.6 Fortifikationsverket menar således att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning varvid mark- och miljödomstolen ska utfärda stämning mot delägarna i Samfälligheten.

- 3.3 *Den sista tvistefrågan är om mark- och miljödomstolen ägt pröva frågan om avvisning utan Fortifikationsverkets hörande.*
- 3.3.1 För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att stämning mot delägarna endast ska ske efter begäran från käranden i målet och att mark- och miljödomstolens avvisningsbeslut därför är riktigt, önskar Fortifikationsverket anföra följande.
- 3.3.2 I yttrande av den 21 december 2022 hemställde Fortifikationsverket att domstolen skulle besluta om vem som ska äga rätt att föra Samfällighetens talan. Det är således endast denna processuella fråga som varit uppe till prövning.
- 3.3.3 I yttrande av den 3 februari 2023 anförde Fortifikationsverket följande.
- Fortifikationsverket har i sitt yttrande av den 21 december 2022 hemställt att domstolen ska besluta om vem som ska äga rätt att föra samfällighetens talan samt därefter kalla till sammanträde för planering av målets fortsatta handläggning. Fortifikationsverket vidhåller sin hemställan och har inte något att tillägga i frågan om vem som ska äga rätt att föra samfällighetens talan. För det fall domstolen avser att nu pröva ytterligare processuell fråga hemställer Fortifikationsverket om uppgift om vilka frågor som kommer att prövas samt möjligheten att yttra sig i sådan fråga. (understruket här)*
- 3.3.4 Fortifikationsverket har således uttryckligen begärt att få besked om ytterligare processuell fråga kan komma att prövas, såsom frågan om avvisning, samt då också beredas tillfälle att yttra sig i denna fråga. Domstolen har beslutat i frågan om avvisning utan parternas hörande.
- 3.3.5 Domstolens handlande utgör grovt rättegångsfel, dels därför att Fortifikationsverket betagits rätten att argumentera i frågan, dels, och särskilt, mot bakgrund av bestämmelserna i Expropriationslagens kap 5 §§ 6 – 8. Vid sådana förhållanden ska målet återförvisas för fortsatt handläggning.

4. SKÄL FÖR PRÖVNINGSTILLSTÅND

- 4.1 Av skäl som framgår under punkterna 3.1-3.2 ovan finns anledning att betvivla att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- 4.2 Av mark- och miljödomstolens skäl för beslutet framgår att det saknas vägledande domar i den aktuella frågan. Vidare framgår det att partsfrågan är komplicerad i en situation av förevarande slag. Det är av väsentlig betydelse för framtida rättstillämpning att det klagörs vem som ska anses vara rätt part vid ett mål om fastställande av ersättning vid expropriation av en samfällighet som förvaltas av en samfällighetsförening.
- 4.3 Även synnerliga skäl att ta upp målet föreligger. Mark- och miljödomstolen borde inte ha tagit målet till slutligt avgörande utan Fortifikationsverkets hörande. Förhållandet är sådant att synnerliga skäl ska anses föreligga, jfr NJA 1999 s 92.

5. BEVISNING

- 5.1 Fortifikationsverket åberopar inte någon bevisning i målet.

Malmö den 6 april 2023

Henrik Asklund